

Nieuwsbrief

Vereniging Streekbeheer Rijnstromen

In deze
uitgave:

Pilot

Gebiedsproces Natuur
inclusieve Landbouw
Veluwezoom IJssel

Cursus, Excursies en Werkgroepen

Bodemverbetering
Hakhoutbeheer
Patrijzen tellen

Film

Film 'De Grutto' in filmhuis
Zevenaar

Interview

Met Carin Holtslag en
Gerard Tittse van
St. Natuurpark
Carvium Novum

VAN DE VOORZITTER

Saamhorigheid

Op het moment dat ik dit stukje schrijf was de carnaval net achter de rug. Na 3 jaar corona kon er weer volop gehost en gedanst worden. Wellicht heeft uzelf nog de polonaise gelopen en er een biertje of wat wijntjes op gedronken. Zelf heb ik een paar mooie optochten bekeken en ik zag de saamhorigheid waar het feest als carnaval omdraait. Prachtig om te zien!

Dit gaf, voor mij, ook weer een reflectie op de ontwikkelingen in de agrarische sector, waarbij ik het gevoel heb dat we elkaar weten te vinden in deze onzekere tijden. Samen sta je sterk door naar elkaar te luisteren en er over te praten. Door de verbinding met elkaar kunnen we de hobbels die er zijn zeker gaan nemen.

Nu het voorjaar in aantocht is begint het weidevogelseizoen; weer een spannende tijd of de resultaten er mogen zijn. Aan de inspanning van onze deelnemers en vrijwilligers zal het zeker niet liggen. Succes...

Ook dit jaar hebben we een bloemzadenactie, zodat we weer mooie randen en overhoekjes kunnen inzaaien met bloemenmengsel. Naast de VSR zal ook het Collectief weer een actie opzetten.

Achter de schermen zitten we ook niet stil. Wellicht al gelezen op de website want we zijn op zoek naar een nieuwe coördinator die Marije op kan volgen. Marije heeft aangegeven dat door de huidige werkzaamheden bij het Collectief het niet meer mogelijk is om het met de taken van de VSR te combineren. Fijn dat ze kan doorgroeien binnen de organisatie en dat haar kennis behouden blijft. Ik wens haar heel veel succes en werkplezier toe!

Tot slot op naar een prachtig voorjaar en maak er met elkaar iets moois van!

Martijn Elshof

Excursie Bodemverbetering

In november vorig jaar heeft het Collectief Rivierenland een aantal excursies Bodemverbetering georganiseerd, waaronder één in Didam.

Tijdens de bijeenkomsten deelde Theo Nieuwenhuis zijn kennis en ervaring op dit gebied. Een aantal jaren geleden is hij zelf overstapt naar manieren van landgebruik die beter zijn voor de bodem. Zo hebben we veel geleerd over hoe je de bodem gezonder kan maken en welke gezonde gewassen er geteeld kunnen worden. Theo experimenteert zelf met o.a. strokenteelt, compostthee en heeft recent hazelnoten geplant. Hierbij geeft hij ook aan: 'Sommige dingen pakken goed uit en andere minder. Het is echt proberen en kijken wat werkt'. Nadat Theo in zijn presentatie alle informatie gedeeld had, vragen beantwoord waren en de discussie en deling van ervaringen gestart was, ging de excursie verder in het veld. Gekeken

is naar de samenstelling van de bodem, worteldiepte en pierenconcentratie. Voor meer informatie over het bedrijf van Theo Nieuwenhuis kunt u kijken op: <https://www.edaphon.nl/>

Cursus Hakhoutbeheer

Collectief Rivierenland heeft in november vorig jaar een cursus hakhoutbeheer georganiseerd in Oud Zevenaar.

Ecoloog Henk van Ziel en coördinator Marije namen ons mee in het beheer van houtsingels, knotbomen en struweelhagen. We hebben geleerd waarom het goed is om bomen te knotten, hoe je deze landschapselementen het best kunt onderhouden en hoe je veilig kan werken tijdens het knotten.

Na de theorie was het tijd om buiten te kijken hoe het beheer in de praktijk in zijn werk gaat. We hebben verschillende knotbomen en hakhoutbosjes bekeken. De cursus liet goed zien hoe goed beheer de natuurwaarden en biodiversiteit kan versterken.

Ecoloog Henk Geeft uitleg bij het rabattenbos in Oud-Zevenaar

Patrijzen tellen

De patrijzenwerkgroep is op pad geweest om patrijzen te tellen in het Duivense/Zevenaarse Broek. Overdag een telling op zicht, dus door de akkers af te kijken met behulp van verrekijker en/of telescoop en in de avond door het geluid van de patrijs af te spelen: een patrijs in de omgeving zal met zijn roep reageren om te laten weten dat het territorium al bezet is. Ze hebben best veel roepen gehoord van de patrijzen! In het gebied beheren verschillende boeren een patrijzenrand of wintervoedselkattje. Voor meer info over patrijzen tellen zie <https://collectiefrivierenland.nl/wp-content/uploads/2021/10/CR-Folder-over-de-patrijs-flipbook.pdf>

Film 'De Grutto' in filmhuis Zevenaar

Maandagavond 20 februari hebben we met leden van de VSR en belangstellenden de film "De Grutto!" gezien in het filmhuis in Zevenaar. Georganiseerd door weidevogelbeschermingsgroep De Liemers. Een heel mooie film! Hieronder een afbeelding uit de film.

Interview met Carin Holtslag en Gerard Tittse van de stichting Natuurpark Carvium Novum

We zijn op bezoek op de voormalige boerderij van de Familie Peters aan de Eltenseweg in Lobith, met Carin Holtslag en Gerard Tittse. De stichting wil dit gebied 'Carvium Novum' in stand houden, beheren en ontwikkelen. Het is een belangrijk landschappelijk natuur- en cultuurhistorisch gebied waarbij ook een passend recreatief gebruik hoort. De plannen en ideeën bestaan al een poosje en we zijn benieuwd hoe het zich ontwikkelt.

Het gebied wordt ingericht volgens het door de Provincie goedgekeurde inrichtingsplan van 'Van der Molen Groenconsult'. Dit was een voorwaarde die de Provincie gesteld heeft voordat het ontgonnen zou mogen worden.

Het park ligt dicht tegen het smalste deel van de Rijnstrangen aan en maakt daardoor ook dit deel wat robuuster. De stichting moet zorgen voor het uitvoeren en het onderhoud.

Het gebied betreft ongeveer 65 ha in totaal waar de firma 'Wezendonk Zand & Grind BV' zand wint. Na de zandwinning ontstaat de mogelijkheid om het gebied opnieuw in te richten. En dat is precies wat de stichting beoogt. De stichting is ongeveer 7 jaar geleden opgericht. Toen was er ook nog sprake van het opzetten van een historisch themapark maar daar bleek veel tegenstand tegen door de plaatselijke bevolking en dat plan is van tafel. Het beheer en de ontwikkeling richt zich nu op natuurlijk terreinbeheer; alles in samenspraak met de buurt, de natuurvereniging en de zandwinning. Als de zandwinning afgerond is zal het gebied overgedragen worden aan de stichting. In een gedeelte van de plas aan de Lobithse kant, dat van Wezendonk blijft, zal waarschijnlijk een kleinschalig park met vakantiehuizen komen.

De stichting wil een deel van de vroegere variatie aan soorten terugbrengen. Het is de bedoeling om op een aantal plaatsen geleidelijk aflopende oevers te maken, met rietvelden (13 ha) met een wisselende waterdiepte, moerasbos op twee natte eilanden en grazige oeverzones en kruidenrijke graslanden op ongeveer 7 ha. Er zullen plekken gerealiseerd worden voor diverse recreatieve activiteiten zoals vissen, duiken, fietsen en wandelen.

Zonne energie

De initiatiefnemers Wezendonk Zand & Grind BV, Stichting Natuurpark Carvium Novum en ontwikkelaar Wiek-II hebben gezamenlijk een plan ontwikkeld om vier drijvende eilanden aan te leggen op de plas (met een doorsnee van 155 meter) met daarop zonnepanelen. Het unieke hiervan is dat deze eilanden met de zon meedraaien. Met de winning en levering van stroom wil de stichting geld genereren om de kosten van het onderhoud van het park te betalen. En er is mogelijkheid voor de omwonenden van Lobith om van de opgewekte stroom mee te profiteren. De omgevingsvergunning is onlangs verleend door de gemeente. Het natuurpark beslaat ongeveer 6 a 7 ha grond en het onderhoud zal gebeuren door, waar nodig, lokale bedrijven in te schakelen en door vrijwilligers. Er hebben zich al veel aangemeld.

Het voormalige landhuis, dat van de familie Peters is geweest, en de tuin staan er inmiddels lang onbeheerd en dus verwaarloosd bij (zie foto). Voor het huis is helaas nog geen nieuwe bestemming (en valt buiten het doel en beheer van de stichting). De stichting is inmiddels wel begonnen aan de tuin; deze was een wildernis geworden. Bomen zijn geïnspecteerd op gezondheid en waar noodzakelijk gesnoeid. Het gazon wordt voor het voorjaar weer zichtbaar. Een naar schatting 150 jaar oude Lindeboom heeft het niet meer gered. (zie foto) Achter in de tuin is een ijskelder teruggevonden. Hier mogen vleermuizen hun verblijf gaan houden.

Vanaf die tuin kijk je op de plas. Daar aan de oostelijke oever komt 13 ha rietmoeras. Het moeras is een stukje robuuste natuur, dat zorgt voor een mooi, weids uitzicht. Zeker ook vanaf het fietspad dat er naast ligt, volgens Carin en Gerard. Verder komen er eiland-

jes met moerasbos, natuurvriendelijke oevers met waterplanten, broedeilandjes voor o.a. visdiefjes en een vogelkijkhut. De grond er om heen wordt ingezaaid met kruidenrijke weidemengels. Hier zullen geen dieren op komen te grazen omdat er wandelpaden doorheen lopen. De wandelpaden zijn toegankelijk voor wandelaars en mensen met aangelijnde honden (behalve in het broedseizoen).

Naast het natuurpark zijn er plannen om recreatieve woningen te bouwen, deze vallen buiten het doel van de stichting maar het zal een intensiever gebruik van het natuurgebied betekenen.

Toekomst

We zien een park met een grote diversiteit aan planten- en dierenleven waarin mensen in alle rust kunnen recreëren en genieten van de natuur en het weidse uitzicht op de Elterberg.

De ontwikkeling van het rietmoeras duurt echter langer; omdat er nu water gepompt wordt in de Oude Rijn. Vanwege de aanleg van de overnachtingshaven in Spijk is het grondwaterpeil zeker een halve meter hoger. Hierdoor kan het rietmoeras zich nog niet genoeg ontwikkelen. Dit heeft een tijdelijk karakter, deze zomer zal de overnachtingshaven worden opgeleverd.

In de loop van de tijd wordt dit gebied een prachtig extensief recreatiegebied. Het wordt onderhouden door een vrijwilligersgroep van 30 personen en vormt een belangrijke schakel in het landelijk gebied tussen Lobith en Elten. Het rietmoeras kan zich verder ontwikkelen en de kruidenrijke randen geven voedsel en beschutting voor vogels. Op de plas liggen zonnepanelen die energie opwekken voor de lokale bedrijven en bewoners in het gebied.

Er wordt nu door de initiatiefnemers onderzocht hoe de opgewekte stroom straks zo eenvoudig mogelijk kan worden afgeleverd. Daarbij komen twee fabrieken in Spijk in beeld, de woningbouwvereniging Vrijleve in Lobith en voor de nieuwe recreatietak die nog ontwikkeld moet worden.

Brord Sloot
Annette van Steen

Gebiedsproces Natuurinclusieve Landbouw Veluwezoom IJssel

Op weg naar landschappelijk systeemherstel als basis voor een nieuwe deal tussen landbouw, natuur en maatschappij

Het gebiedsproces Veluwezoom IJssel is een lopend proces, waarin samenwerking tussen de projectleiding, agrariërs en andere gebiedspartijen heel belangrijk is. Sinds het gebiedsproces loopt, is er veel kennis opgedaan over de omgeving en is er vertrouwen gecreëerd bij inmiddels 13 deelnemende agrariërs en andere gebiedspartijen zoals Waterschap Rijn en IJssel, Natuurmonumenten, Geldersch Landschap en Kasteelen. Er wordt met veel enthousiasme gewerkt aan het voortzetten van dit gebiedsproces, dat zich nu in de aanloopfase naar het concreet maken en opstellen van de natuurinclusieve bedrijfsplannen bevindt. Voor de agrarische bedrijven die gronden beheren in het gebied, wordt een natuurinclusief bedrijfsplan opgesteld. Onderdeel van dat plan is het Biodiversiteitsplan met inrichtingsmogelijkheden voor landschap, wat opgesteld wordt door Collectief Rivierenland.

In deze pilot natuurinclusieve landbouw (NIL), wordt gebiedsgericht aan systeemherstel gewerkt. Daarin wordt in het gebied van het Rivierklimaatpark en de gemeente Rheden, Arnhem, Westervoort, Zevenaar in het Waterschap Rijn en IJssel met boeren en stakeholders aan een coherent plan gewerkt. Dit plan bestaat uit een pakket maatregelen en investeringen op gebieds- en bedrijfsniveau inrichting, dat past binnen de visie van natuurherstel

en gericht is op een duurzame vorm van landbouw. Dit proces is van start gegaan op 1 november 2020 met een groep boeren en stakeholders, die zich hiertoe ook geïnteresseerd hebben. Het leidde tot een gezamenlijke zoektocht en werd en wordt meer dan eens doorkruist door de vele ontwikkelingen in de maatschappij, zoals recentelijk de Stikstofproblematiek. Daarnaast zijn er autonome ontwikkelingen in het deelnemersbestand zoals bijvoorbeeld boeren die gestopt zijn, een andere richting zijn ingeslagen of biologisch zijn geworden.

Het opgestelde concept plan is een resultante van een landschaps-ecologische systeemanalyse ('Verhaal van het landschap') en een interpretatie van experts van provincie en een hydroloog, ecooloog, landschapsarchitect dat resulteert in een palet natuurinclusieve mogelijkheden, die boeren verder moeten inspireren om hun bedrijfsvoering aan te passen en toekomstbestendig te maken. De deelnemers onderzoeken met elkaar wat ze samen kunnen doen, wat dat organisatorisch betekent en welke investeringen daarvoor nodig zijn. Momenteel wordt er bijvoorbeeld samengewerkt op het gebied van het leren maken van goede compost en het toepassen van ruige mest. Gezamenlijk wordt een 'bod' richting Provincie gemaakt. Iedere boer afzonderlijk zal uiteindelijk een Natuurinclusief bedrijfsplan opstellen ter toetsing en financiering door Provincie Gelderland. Boeren die later willen aanhaken zijn van harte welkom.

